

„KIHÍVÁSOK ÉS VÁLASZOK: GAZDASÁGDIPLOMÁCIA ÉS KERESKEDELEMPOLITIKA A XXI. SZÁZAD ELEJÉN”

Tisztelt Elnök úr, Hölgyeim és Uraim!

Köszönöm a megtisztelő meghívást. Szíves engedelmmel mondandómat egy kínaiaknak tulajdonított, de valójában nem tisztázott eredetű átokkal kezdeném:

Élj érdekes időkben!

Az elmúlt néhány év világpolitikai és világgazdasági fejleményei alapján nem szorul különösebb bizonygatásra, hogy valóban érdekes időket élünk.

A 2008-ban kirobbant pénzügyi-gazdasági válságból való kilábalás éveinek tapasztalatai azt mutatják, hogy a fejlett országok – így az Európai Unió és az Egyesült Államok – relatív súlya a világgazdaságban csökkent, a feltörekvő fejlődő országok szerepe viszont felértékelődött, különös tekintettel az ún. BRICS országok (Brazil, Russia, India, China, South Africa) gazdasági teljesítményére. A nemzetközi erőviszonyok multipolaritásának növekedése közepette a globális gazdasági kormányzás formális és informális intézményi struktúrájában a feltörekvő országok javára jelentős hangsúlyeltolódás figyelhető meg.

A múlt század második felében dogmává kövült a világ fejlett és fejlődő országokra való felosztása, ahol a világgazdasági együttműködést az Észak-Dél viszonyrendszer határozza meg. A fejlődő országok gazdasági teljesítményei és érdekei közötti látványos differenciálódás mára egyértelművé teszi, hogy e sematikus, kétdimenziós képlet nem alkalmas a nemzetközi közösség előtt álló kihívások kezelésére. Így általános nemzetközi igénnyé vált, hogy a feltörekvő országok a globális problémák megoldásában is vállaljanak súlyukhoz illő szerepet. Magyar részről úgy látjuk, hogy a multilaterális intézmények szerepe jelentősen felértékelődött, ezek hatékony működésétől várható a megfelelő, koordinált válaszok kialakítása.

A globális problémák és átalakulás mellett az Európai Uniót súlyosan érintette a nemzetközi befektetői kockázatvállalási hajlandóság drasztikus csökkenése, valamint az amúgy is magas adósságállomány miatt egyes tagállamokban kialakult szuverén adósságválság. Az európai gazdaságok növekedési perspektívái rövid távon kevéssé biztatóak, a pénzügyi egyensúly helyreállításának elsődlegessége mellett nincs mód az Unió nagyobb országaiban sem jelentős hatású kormányzati gazdasági stimulusok alkalmazására.

Nyitott, Európába erősen integrálódott gazdaságként a kedvezőtlen világgazdasági folyamatokkal szembeni kitettségünk is jelentős. E helyzetben az államadósság leszorításának és a gazdasági növekedés beindításának megvalósítása hatalmas kihívások elé állítja a kormányzatot. Tekintettel arra, hogy a belső kereslet élénkülése csak fokozatosan várható, a külgazdasági ágazat teljesítménye meghatározó fontosságú marad.

A Magyarország megújítását célzó kormányzati tervek és programok kialakításánál, így többek között a külpolitikai és külgazdasági stratégiák kimunkálásánál ezeket a fejleményeket és szempontokat megfelelően tükröztetni kell. Olyan koherens stratégiákra van tehát szükség, ami egyértelmű, reális célokat és megfelelő eszközöket határoz meg annak érdekében, hogy a megváltozott világgazdasági környezethez maximálisan alkalmazkodva Magyarország a prosperitás útjára lépjen.

A külpolitika alapvető funkciója, hogy szervezze a kormányzati törekvések nemzetközi szinten való megvalósulását, ideértve természetesen a különféle ágazati stratégiák nemzetközi vetületeit is. Az utóbbi években folyamatosan növekedett annak igénye, hogy külpolitikánkban hangsúlyosabban jelenjen meg a külgazdasági érdekérvényesítés, hogy külpolitikánk gazdasági arcéle markánsabbá váljon, hogy gazdaságdiplomáciai tevékenységünk a lehető leghangsúlyosabb legyen.

Külpolitikai érdeklődésünk - ezekkel az elvárásokkal is összhangban - a következő három területnek szentel kiemelt figyelmet: a térségpolitikának, azaz a környező országokkal kapcsolatos kérdéseknek, az euró-atlanti integrációnak, ezen belül is az Európai Unió tagságunkkal összefüggésben felmerülő kérdéseknek. Végül, de nem utolsósorban nagy hangsúlyt helyezünk egyfajta globális nyitásra, hiszen a politikai és gazdasági erőviszonyok átrendeződése, a globális kihívások, és a világban zajló politikai és gazdasági folyamatok közötti szoros összefüggések erősen befolyásolják országunk fejlődési perspektíváit is, ezért aktív figyelmet és részvételt igényelnek a magyar külpolitikától is.

E külkapcsolati irányultsághoz jól illeszkedik a Nemzetgazdasági Minisztérium által kidolgozott, jelenleg véglegesítés alatt álló új külgazdasági stratégia célrendszere.

A külpolitika és külgazdaság erős szimbiózisa európai szinten is tetten érhető. Az Unió egyik alapvető, legrégebbi közösségi politikája a harmadik országokkal fenntartott gazdasági kapcsolatok szabályait és magatartási normáit meghatározó közös kereskedelempolitika. E szakpolitika kettős kötődésű, hiszen a szabályok kialakítása jellemzően nemzetközi szerződésekkel, azaz diplomáciai eszközökkel történik, célja viszont gazdasági. Az első elem fontosságát jelzi, hogy a Lisszaboni Szerződés a közös kereskedelempolitikát, együtt a közös kül- és biztonságpolitikával és a nemzetközi fejlesztési együttműködéssel, az Unió külső tevékenységei (external actions) közé illesztette és a Külügyek Tanácsa felelősségi körébe sorolta. A reálgazdasági kötődést pedig jól mutatja az EU 2010 őszén elfogadott kereskedelempolitikai programja, amely (egyébként a magyar kormány törekvéseivel egybecsengő módon) rögzíti, hogy a két- és sokoldalú keretek között folytatott nemzetközi kereskedelmi tárgyalásokon és az e területre vonatkozó EU szabályozások kialakítása során követett kereskedelempolitikai tevékenység célja az európai versenyképesség javítása, a növekedés és munkahelyteremtés ösztönzése, különösen a kis és közepes vállalatok tekintetében.

A magyar külgazdasági stratégia fókuszában – a kivitel általános növelése és a befektetés-ösztönzés mellett – a kis- és középvállalatok növekvő külpiaci térnyerésének elősegítése, legyen az akár export, akár közvetlen külföldi tőkebefektetés, azaz e vállalatcsoport helyzetbe hozása áll. További fókuszterületként jelentkezik exportunk földrajzi és ágazati diverzifikációjának jelenlegi szinthez képesti növelése.

Magyarország külgazdasági kapcsolatrendszere erőteljesen Európa centrikus. Kivitelünk több mint háromnegyede tradicionálisan az EU országokba irányul. Ezen belül EU csatlakozásunk óta látványosan növekszik a kelet-közép-európai országokkal folytatott kereskedelem, e régió már exportunk 21 százalékának felvevő piaca. A nyugat-balkáni régió a magyar külgazdasági kapcsolatok szempontjából fontos sikertörténet. Az oda irányuló magyar export volumene és növekedési üteme is kimagasló, ami ráadásul igen jelentős magyar aktívum kialakulásával járt együtt. Mint a magyar tőkeexport egyik legjelentősebb célterülete, a régió több országában Magyarország a legjelentősebb külföldi befektetők között foglal helyet.

A magyar gazdaság erős európai beágyazottsága miatt nyilvánvaló, hogy hosszabb távon is ezek az országok maradnak legfontosabb külkereskedelmi partnereink. Különösen igaz ez a kis és közepes méretű vállalatokra. Emiatt a globális nyitás vagy a földrajzi diverzifikáció nem értelmezhető a hagyományos piacoktól való elfordulásként. Sőt, éppen a rövid távon kevésbé kedvező európai növekedési kilátások miatt a korábbinál is intenzívebb gazdaságdiplomáciai és piacszervező munkára van szükség eddig elért pozícióink megőrzéséhez és lehetőség szerinti erősítéséhez.

A feltörekvő gazdaságok az elmúlt években is impresszív gazdasági növekedési teljesítményt voltak képesek felmutatni, és növelték világkereskedelmi részesedésüket. Így számunkra is fontos, hogy közvetlen gazdasági kapcsolatainkat erősítsük a jelentős gazdasági potenciált felmutató Európán kívüli partnerekkel. Kedvező jel, hogy az ázsiai térségbe irányuló magyar kivitel növekedése meghaladta exportunk általános növekedését, 2011-re részaránya elérte a 7,5 százalékot. A külgazdasági stratégiában „erőteljes keleti nyitásként” aposztrofált folyamat komoly, szisztematikus erőfeszítéseket igényel mind a külgazdasági kapcsolatok irányításában szerepet játszó kormányzati szereplők, mind a gazdasági érdekképviselők és a vállalkozások oldalán. Itt nem várhatunk egyik napról a másikra kiugró eredményeket, de úgy gondoljuk, hogy minden egyes ma kitermelt új „expordollár”, illetve „exporteuró” közelebb visz külpiaci pozícióink későbbi tartós erősítéséhez e perspektivikus piacokon.

Az Európán kívüli partnerekkel folytatott intenzívebb kereskedelmi és befektetési kapcsolatokhoz az Európai Unió kereskedelempolitikája is igyekszik kedvező feltételeket teremteni. Az elmúlt években az Európai Unió kereskedelempolitikai stratégiájában is nagyobb nyomatókat kapott a regionális, illetve kétoldalú szabadkereskedelmi megállapodások (FTA) kialakítására irányuló szándék. A korábban Mexikóval, Chilével és a dél-mediterrán országokkal létrehozott ilyen egyezmények mellett az EU számos partnerrel kezdett erre irányuló tárgyalásokat. Dél-Koreával 2011. nyara óta már alkalmazásra is került az FTA, és sikerrel lezárultak a Kolumbiával és Peruval, a közép-amerikai országokkal, valamint Ukrajnával folytatott ez irányú tárgyalások is. Ígéretesek a folyamatban lévő FTA tárgyalások Kanadával, Indiával, Szingapúrral, Malajziával, Moldovával és Georgiával. A Mercosur-ral és az Öböl-menti Együttműködési Tanáccsal több mint egy évtizede megkezdett FTA megbeszélések lezárhatósága viszont továbbra is kétséges. Megkezdődött egy, az EU és Japán közötti FTA létrehozásának célszerűségi vizsgálata.

Magyar részről olyan megállapodásokban vagyunk érdekeltek, amelyek, a világgazdaságban bekövetkezett változásokat és az Unió hosszú távú gazdasági érdekeit szem előtt tartva, a piacrajutási feltételek kölcsönös javulását eredményezik a vámok, valamint a vámon kívüli

kereskedelmi akadályok lebontásával, illetve elősegítik a szabályozási konvergenciát és ezzel kedvező és kiszámítható környezetet teremtenek a magyar gazdasági szereplők külpiazi tevékenységéhez. Ahhoz, hogy offenzív és defenzív érdekeinket a tárgyalások során érvényre juttathassuk, szükségünk van arra, hogy a magyar gazdasági szereplőktől folyamatosan megfelelő visszajelzéseket kapjunk a külföldi partnerek esetleges piacrajutást nehezítő szabályozásairól, illetve a normális versenyhelyzetet torzító, a hazai gazdálkodóknak kárt okozó vagy azzal fenyegető tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról.

A tisztességes versenykörnyezet biztosítását, az európai gazdasági szereplők külpiazi tevékenysége során tapasztalt problémák orvoslását szolgálja az EU Piacrajutási Stratégiája. Ennek az alapja, hogy az európai exportőrök, befektetők panaszai a lehető leggyorsabban az Európai Bizottság, illetve a tagállami hatóságok tudomására jussanak. E folyamatban és a probléma célirányos kezelési módjának megválasztásában fontos elem a gazdálkodó szervezetek, érdekképviseltek, külképviseltek hatékony együttműködése. Fontos érdekünk az ebben való aktív részvétel, a magyar gazdálkodókat sújtó akadályokkal szembeni közösségi szintű gazdaságdiplomáciai fellépés erősítése.

A magyar külgazdasági kapcsolatok formálásában kiemelt fontosságú eszköz a gazdaságdiplomácia. A gazdaságdiplomáciai tevékenység frontvonalát az egységes állami külképviseleti rendszer jelenti. Alapvető elvárás az egyes országokban működő magyar külképviseltek vezetőivel és diplomatáival szemben egyaránt, hogy széleskörű kormányzati és vállalati kapcsolatrendszeren alapuló információ szolgáltató és gazdaságdiplomáciai tevékenységgel segítsék a külgazdasági munkát, különösen a rásegítésre, „kézenfogásra” - érthető módon - jobban ráutalt kis- és középvállalatokat.

A magyar külgazdasági érdekek hatékony képviselésében meghatározó szerepet játszik a külképviseltek keretei között, a Nemzetgazdasági Minisztérium és a HITA szakmai irányításával működő külgazdasági szakdiplomata hálózat. Jelenleg 60 állomáshelyen közel 80 külgazdasági szakdiplomata tevékenykedik, közülük többen regionális felelősségi körrel. A KÜM és az NGM folyamatosan vizsgálja és értékeli a külgazdasági szakdiplomata hálózat kiterjedtségét és földrajzi megoszlását annak érdekében, hogy az a lehetőségek keretei között a leghatékonyabban segíthesse export fejlesztési és befektetés ösztönzési céljaink megvalósítását.

A szervezett és összehangolt gazdaságdiplomáciai tevékenység szerepe különösen azokban az országokban kiemelkedő, ahol erőteljes állami szerepvállalás érvényesül a gazdasági folyamatokban. Ezekben a relációkban az állami, diplomáciai kapcsolatrendszer fejlesztése majdhogynem előfeltétele a kereskedelmi és befektetési kapcsolatok kiépülésének. Sok esetben pedig az üzleti kapcsolatok építésében a vállalkozói erőfeszítések, a központi kereskedelemfejlesztési akciók és az államközi kapcsolatok fejlesztésének összehangolt rendszere hozhat csak megfelelő hatékonysággal eredményt.

Ezen országok vonatkozásában a gazdasági kapcsolatok fejlesztéséhez kedvező intézményes keretet nyújthatnak a kétoldalú kormányközi gazdasági együttműködési megállapodások és az ehhez kapcsolódóan létrehozott gazdasági vegyes bizottságok (röviden GVB-k), illetve az azok mentén szerveződő üzleti tanácsok. A GVB-k és üzleti tanácsok akkor segíthetik

hatékonyan konkrét együttműködési és üzleti kapcsolatok születését, ha tevékenységük célirányos és folyamatos, nem csak az adott esemény idejére korlátozódik.

A Külügyminisztérium fontosnak tartja, hogy a magas szintű állami, kormányzati diplomáciai találkozók szervezése során a külpolitikai és külgazdasági kapcsolatrendszer szinergikus fejlesztéséhez fűződő érdekeink érvényre jussanak, a megbeszélések megfelelő súllyal foglalkozzanak gazdasági együttműködési kérdésekkel.

A magyar gazdasági szereplők nemzetközi piaci jelenlétét elősegítheti és erősítheti az EU fejlődő és átalakuló gazdaságok számára biztosított fejlesztési eszközeire fordított nagyobb figyelem. Az EU (vagy más nemzetközi pénzügyi intézmények) által meghirdetett fejlesztési programok megvalósításában való részvétel az adott ügylet eredményén túl fontos referencia lehet további üzletkötésekhez. Példaként említhetők az EU afrikai, karib-tengeri és csendes-óceáni partnerek (ACP) részére az Európai Fejlesztési Alap keretében nyújtott támogatásai. Magyarország 2012-ben mintegy 6 milliárd Ft befizetést teljesít az Alapba, így alapvető érdekünk lenne, hogy – a többi EU-tagállamhoz hasonlóan – vállalati szereplőink be tudjanak kapcsolódni a recipiens országokban az EU által meghirdetett fejlesztési projektek megvalósításába. Ugyancsak hatékony eszközei lehetnek egyes országokban a piaci megjelenésnek és egyben a Magyarországról alkotott kép formálásának a kötött segélyhitelek keretében megvalósuló projektek. A hazai és nemzetközi fejlesztési együttműködési programokban rejlő lehetőségek kihasználása az Eximbank és a Mehib aktív szerepvállalását is igényli.

A Külügyminisztérium a magyar diplomáciai, és ezen belül a gazdaságdiplomáciai tevékenység összehangolójaként, valamint multilaterális kereskedelempolitikai felelősségi körében egyaránt arra törekszik, hogy kiszámítható és kedvező kereteket teremtsen a magyar külgazdasági érdekek érvényesítéséhez mind a nemzetközi gazdasági szervezetekben, mind kétoldalú keretekben. Ezek sikeréhez az első feltétel, az egységes kormányzati értékrend és célrendszer adott. A másik feltétel, az összehangolt cselekvés teljesülése megkívánja a külgazdasági kapcsolatok kormányzati, érdekképviseleti és gazdálkodói szereplői közötti hatékony információcserét és együttműködést. Ebben a Külügyminisztérium nyitott, kezdeményező partnerséget vállal és reméli, hogy ez az Önök részéről is viszonzásra talál.

Azt kívánom magunknak, hogy a mondandóm elején említett felszólítást (Élj érdekes időkben!) ne átokként, hanem kihasználásra váró lehetőségként tekintsük. Dolgozzunk együtt azért, hogy az érdekes idők Magyarország külgazdasági teljesítményének erősödését hozzák.

Sok sikert kívánok a mai rendezvényhez a szervezőknek és a résztvevőknek, köszönöm megtisztelő figyelmüket.